

міжпартійному рівні. Стратегічним завданням для будь якої політичної партії, є ефективне управління комунікаційними процесами та можливості адаптування партійної структури до будь якого типу виборчих систем.

Література

1. Шиманова О.В. Виборчі списки як індикатор внутрішньопартійної комунікації (на прикладі виборчої кампанії 2006 року).// Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – 2009. – Вип. 21. – С. 180-184.
2. Обушний М.І. До питання сутності поняття «партійна комунікація»./ С. 83.
3. Мексон Майкл Х., Альберт Майкл, Хедоури Франклин. Основы менеджмента: [Пер. с англ. М.А. Майорова]. – М.: Дело, 2000. – С. 267.

Токаленко П.О.

аспірант

Херсонський національний технічний університет

ДОЛЯ УЧАСНИКІВ ПОВСТАННЯ НА БРОНЕНОСЦІ «ПОТЬОМКІН» У ЧЕРВНІ 1905 РОКУ У МАТЕРІАЛАХ ОФІЦІЙНОЇ ГУБЕРНСЬКОЇ ПРЕСИ

У радянській історіографії повстанню на броненосці «Потьомкін» приділялась особлива увага. Афанасій Матюшенко та Григорій Вакуленчук стали героями боротьби проти самодержавства, броненосець «Потьомкін» – символом Першої російської революції.

З цього приводу доречно зауважити, що бунтівний екіпаж, хоч і складався з матросів, які походили з робітниче-селянського середовища, жодним чином не був пов'язаний з більшовицькою партією. Частиною революційного руху він став під впливом внутрішніх процесів імперії та під тиском зовнішніх політичних обставин, тобто основною причиною бунтівних настроїв на флоті все-ж таки були події на Далекому Сході, зокрема Цусімська трагедія, чутки про яку швидко розійшлись серед матросів.

19 червня 1905 року командиру транспортного судна «Псезуапсе», який прибув на броненосець «Потьомкін», матросами було повідомлено про те, що вони оголосили війну самодержавству. Наступного дня з броненосця були надіслані в усі іноземні консульства надруковані заяви наступного змісту: «Князь Потёмкин Таврический начал решительную борьбу против русского самодержавия. Оповещая о том все европейские правительства, мы считаем долгом заявить, что мы гарантируем полную неприкосновенность всем иностранным судам, плавающим по Черному морю» [1, с. 63]. Ця заява була чистим фарсом. Звісно, після того як екіпаж став ізольований від централізованої системи постачання, він зіткнувся зі справжніми проблемами: нестача провіанту, вугілля, відсутність медичної допомоги (декілька матросів були хворими на тиф, існувала ймовірність епідемії на броненосці). У зв'язку з цим був захоплений грецький торговий пароплав з м'ясом та вугіллям, дуже «чемно пограбований» (була видана квитанція на оплату до руського державного казначейства) та біля Феодосії та ж доля спіткала торговий пароплав «Великий князь Алексей» [2, с. 4].

В Одесі чутки про бунт швидко розійшлися містом. На броненосець чекали. До нього безупинно підпливали човни, катери, яхти з провіантом від студентів, інтелігенції та небайдужих городян. Робітники (близько 300 чоловік) вийшли у порт, щоб загрузити вугіллям бунтівний броненосець [3, с. 48]. Болгарський крейсер «Надія», який знаходився у навчальному плаванні привітав «Потьомкін» спустивши прапори [3, с. 59]. Була навіть спроба провести антиурядову акцію на підтримку «Потьомкіна», під час якої 14 чоловік затримали [4, с. 1].

Після масових заворушень в Одесі в червні 1905 року, у яких «Потьомкін» брав безпосередню участь, завдаючи економічних збитків місту [5, арк. 56], броненосець був вимушений залишити Одесу та вийти у відкрите море. Він направився у румунську гавань Кюстенджи (Констанца), де після переговорів з румунською владою, команда зійшла на берег [1, с. 63].

Всі ці події призвели до падіння авторитету російської армії та флоту в світі. Британська «Times» писала про те, що було прийнято рішення позбавити Чорноморську ескадру однієї кольорової стрічки з хрестом святого Георгія, яка прикрашала матроські кашкети екіпажу Чорноморського флоту після Кримської кампанії [2, с. 4].

Петербурзький кореспондент «Руського Листка» зазначав, що матроси спочатку відносилися до румунського уряду з недовірою, побоюючись, що їх видадуть. Коли зрозуміли, що це їм не загрожує повеселішали та влаштували танці на вулицях Констанци з румунськими жінками. Матроси продавали свої кашкети зі стрічками румунам як сувенір, а ватажок матросів Афанасій Матюшенко розділив між матросами 5 тис. рублів. Ще 700 тис. рублів були захоплені революційним комітетом, утвореним на броненосці [6, с. 4].

Кореспондент петербурзької газети «Новое время» Н. Лендер звернув увагу на те, що румунський уряд був проти перебування «неспокійного російського елементу». Румунським урядом було прийнято рішення про розподіл матросів на декілька груп.

Подальша доля матросів склалася по-різному. Відомо, що, ними опікувався утворений Комітет допомоги «потьомкінцям», серед членів якого був руський емігрант пан Арборек (в Росії мав інше прізвище – Кедров). Частина матросів була задіяна на будівництві румунських кораблів, а деякі, навіть, працювали на приватних господарствах у румунських фермерів [7, с. 2].

Румунська газета «Secolul» писала, що президент міністрів Румунії князь Георге Григоре Кантакузень, висловився про великий ризик перебування руських матросів в румунських селах. Він стверджував, що Російська монархія була дуже популярна серед румунського селянства. Румуни бачили в російському імператорі – захисника православ'я, тобто найвищу справедливість. Портрети російських імператорів та полководців часів російсько-турецьких війн висіли майже у кожному будинку. Румунський уряд не був проти цього, однак поява руських матросів-бунтівників у середовищі румунських селян могла підірвати авторитет румунської влади [7, с. 3].

Однак, незважаючи на це, Кенігсбергська газета інформувала з Бухаресту про те, що румунський уряд не бажав видавати матросів російській владі. Навіть деякі політичні гуртки ініціювали збір коштів для відправки матросів в Аргентину [6, с. 4]. Берлінські та віденські газети наввипередки робили сенсаційні заяви, що нібито російські матроси були прийняті до складу румунської армії [2, с. 1].

Також стало відомо, що частина бунтівних матросів повернулась у Севастополь [1, с. 63]. Стосовно цих новин, Генерельний консул Росії у Галаці Є. О. Буткович заявляв, що матроси все частіше намагалися

дізнатися про свою майбутню долю у разі їх повернення на Батьківщину. Незважаючи на те, що на кожного з них чекав трибунал були серед них такі, які були згодні бути повішаними, тільки б побачитися з рідними [7, с. 2].

Частина матросів, все ж таки не зважаючи на побоювання, повернулися на Батьківщину та, звичайно, відразу ж вони були заарештовані. Воєнно-морський суд виходячи зі ступеня провини, проговорив трьох з них (Зауланцев, Луцаєв, Мартьянов) до страти, яка на основі Маніфесту 21 жовтня 1905 року, була замінена на позбавлення всіх станових прав та каторгу на 15 років. Ще трьох було засуджено до каторжних робіт на строк від 7 до 20 років зі зменшенням строку покарання удвічі згідно до Маніфесту. Інші були засудженні до виправних робіт в арештантських відділеннях та до інших більш м'яких покарань.

У 1907 році уряд дізнався про повернення одного з керівників повстання – Афанасія Матюшенко. Негайно були відправлені поліційним установам імперії циркуляри про його арешт. Він був затриманий 3 липня 1907 року у Миколаєві та доставлений у Севастополь.

Смертний вирок був винесений 17 жовтня 1907 року. Через два дні в ніч на 20 жовтня його стратили [1, с. 64-65].

Доля учасників червневого повстання на Чорноморському флоті складалася по-різному і часто залежала від того, яке рішення особисто для себе прийняв кожен з них. Афанасій Матюшенко після перебування у Румунії відправився до США, де мав змогу оселитися, але він повернувся до Європи, а згодом і до Російської імперії, де був заарештований та страчений згідно з рішенням трибуналу. Частина матросів, яка відмовилась від повернення, усвідомлюючи свою долю, приєдналась до революційних європейських партій, залишилась у Румунії, чи розселилась по різних європейських країнах. Ті ж, хто повернувся в надії побачитись з рідним, понесли повну відповідальність за свої дії чи бездіяльність під час флотського бунту згідно з законодавством Російської імперії.

Література

1. Полянский Н.Н. Царские военные суды в борьбе с революцией / Н.Н. Полянский. – М., 1958. – 240 с.
2. Херсонские губернские ведомости. – 04 липня. –1905. – № 77. – С. 4
3. Хроника революционных событий на Одессине в годы Первой русской революции. 1905-1907.– Одесса, 1976.,– 207 с

4. Херсонские губернские ведомости. – 01 июля. –1905. – № 76. – С. 1
5. Державний архів Одеської області, ф-р. 2. – оп. 13. – спр. 5
6. Херсонские губернские ведомости. – 06 липня. –1905. – № 78. – С. 4
7. Херсонские губернские ведомости. – 25 липня. –1905. – № 86. – С. 2

Травлос Т.С.

*аспірант кафедри політичних наук і права
ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»*

ФЕНОМЕН МАСОВОЇ ПОВЕДІНКИ В СУЧАСНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ПРОЦЕСІ

Практично всі наукові теорії вважають «масовою» таку соціальну структуру, в якій людина нівелюється, стаючи невидимим елементом соціальної машини, виконуючи її потреби, відчуваючи себе жертвою знеособленого соціального процесу. Тривалий час, масове суспільство розглядалося як фатальний наслідок індустріалізації та урбанізації, які відірвали суспільство від «доіндустріальних структур», зруйнували «проміжні відносини» – громаду, цех і навіть сім'ю. Основою масового суспільства називалося масове виробництво стандартизованих речей і маніпулювання смаками та поглядами людей, їх психологією.

Саме поняття «маса» було взято філософами, політологами та соціологами з соціальної психології. Воно було сформульовано на основі конкретних емпіричних спостережень за ситуативно виникаючими (а значить, і ситуативно розпадаючимися) множинами людей і стихійними формами їхньої поведінки. Стихійні – значить, неструктуровані, не закріплені, неформалізовані. Головна особливість «маси» – тимчасовість її існування. «Маса» завжди функціональна, а не морфологічна, динамічна, а не статична. Нарешті, маса виникає і функціонує на основі власних внутрішніх, психологічних, а не зовнішніх (соціологічних, філософських і т. п.) закономірностей, хоча в якості передумов її виникнення всі вони, безумовно, можуть виступати.

Роль мас в суспільстві стає помітною, коли руйнуються групові зв'язки і міжгрупові межі, коли суспільство деструктується, переживаючи період